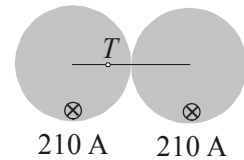

OSNOVE ELEKTROTEHNIKE II (UNI)
izpit, 20. september 2004

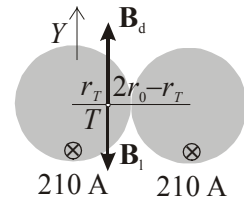
1. Dotikajoča ravna vodnika premerov 2 cm vodita tok 420 A. Izračunajte absolutno vrednost gostote magnetnega pretoka v točki T , ki leži na zveznici med osema vodnikov in je od osi enega izmaknjena za 6 mm.

2. V enakostranični trikotni zanki s stranico 15 cm je tok 20 A. Zanka se nahaja v homogenem magnetnem polju gostote 30 mT in leži tako, da je v stabilni legi. Kolikšno delo opravi zunanja sila, da jo zavrti v labilno lego?
3. Prevoden disk polmera 30 cm se nahaja v homogenem magnetnem polju gostote 25 mT. Disk se enakomerno vrti okrog svoje osi s 3000 obrati na minuto. Izračunajte inducirano napetost med osjo in obodom diska, če je kót med smerjo magnetnega polja in osjo diska 60° .
4. Kondenzator s kapacitivnostjo $40 \mu\text{F}$ je naelektren z nabojevoma $\pm 20 \text{ mC}$. Na ta kondenzator nato priključimo zaporedno vezje upora upornosti 20Ω in kondenzatorja kapacitivnosti $10 \mu\text{F}$. Določite časovno odvisnost toka skozi upor med prehodnim pojavom.
5. Primarno navitje idealnega transformatorja ima 40, sekundarno pa 10 ovojev. Na sekundarno stran transformatorja priključimo grelo upornosti 5Ω , primarno stran transformatorja pa priključimo na harmonični vir, ki ima efektivno vrednost napetosti 300 V. Koliko toplote se sprosti v grelu v desetih minutah?

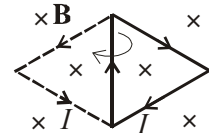
OSNOVE ELEKTROTEHNIKE II (UNI)
izpit, 20. september 2004, rešitve

1. Prispevka k vektorju gostote magnetnega pretoka $\mathbf{B}$ v točki T od levega ($\mathbf{B}_l$) in desnega toka ($\mathbf{B}_d$) določimo po enačbah za magnetno polje v zunanosti in notranosti tokovodnika krožnega prereza; upoštevamo še, da sta ta prispevka tam vertikalna vektorja nasprotnih smeri. Pri $r_0 = 10$ mm in $r_T = 6$ mm je:

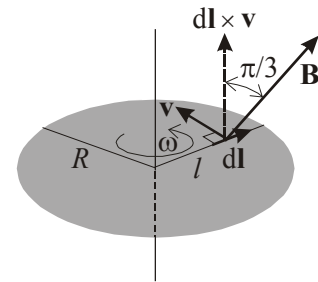
$$|\mathbf{B}| = |\mathbf{B}_d - \mathbf{B}_l| = |B_{dy} - B_{ly}| = \left| \frac{\mu_0 I}{2\pi} \left(\frac{1}{2r_0 - r_T} - \frac{r_T}{r_0^2} \right) \right| = \underline{\underline{480 \mu\text{T}}}$$

2. V desni (stabilni) legi zanke je magnetni pretok ϕ_d polja $\mathbf{B}$ skozi zanko v referenčni smeri (ki jo določata smer toka I v zanki in desno pravilo, torej v list) enak BS , v levi (labilni) legi pa je magnetni pretok ϕ_l polja $\mathbf{B}$ v novi referenčni smeri (iz lista) enak $-BS$, kjer je S površina opne enakostranične trikotne zanke. Delo A_z zunanje sile za zasuk je:

$$A_z = -A_m = -I(\phi_l - \phi_d) = 2ISB \cong \underline{\underline{11,7 \text{ mJ}}}$$

3. Diferencial inducirane napetosti du_{ind} na diferencialu radialnega odseka $d\mathbf{l}$, ki kroži na radiju l s hitrostjo $\mathbf{v}$, je enak $(\mathbf{v} \times \mathbf{B}) \cdot d\mathbf{l}$. Uporabimo lastnost mešanega množenja: $(\mathbf{v} \times \mathbf{B}) \cdot d\mathbf{l} = (d\mathbf{l} \times \mathbf{v}) \cdot \mathbf{B}$. Vektorski produkt je vektor, ki je usmerjen vzdolž osi diska, njegova absolutna vrednost pa je (zaradi pravokotnosti) enaka ωdl . Po skalarnem množenju tega vektorja z vektorjem $\mathbf{B}$ in ob upoštevanju kota, ki ga slednji oklepa z osjo, dobimo: $du_{\text{ind}} = B \cos(\pi/3) \omega dl = (\omega B / 2) dl$. Po integraciji diferencialov napetosti med osjo in obodom diska sledi:

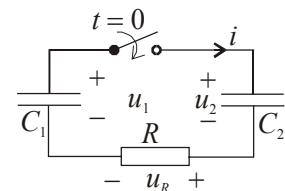
$$u_{\text{ind}} = \int du_{\text{ind}} = (\omega B / 2) \int_0^R dl = \omega BR^2 / 4 \cong \underline{\underline{0,177 \text{ V}}}$$
 (Podobna naloga: izpit 24. junij 2003, naloga 3.)

4. Po vklopu stikala velja v zanki enačba:

$$-u_1 + u_2 + u_R = 0 \Rightarrow -\left(\frac{Q_{10}}{C_1} - \frac{1}{C_1} \int_0^t i(t') dt' \right) + \frac{1}{C_2} \int_0^t i(t') dt' + Ri = 0,$$

kjer pomeni Q_{10} naboj levega kondenzatorja pred vklopom stikala, t' pa je integracijski čas med vklopnim in časom t . Po njenem odvajanju se dobi:

$$R \frac{di}{dt} + \frac{i}{C_{12}} = 0, \text{ kjer je } C_{12} = \frac{C_1 C_2}{C_1 + C_2} = 8 \mu\text{F}.$$

Začetni pogoj sledi iz zanke enačbe, ki jo zapišemo pod limito, ko gre $t \rightarrow 0$:

$$\lim_{t \rightarrow 0} \left(-\frac{Q_{10}}{C_1} + \frac{1}{C_1} \int_0^t i(t') dt' + \frac{1}{C_2} \int_0^t i(t') dt' + Ri \right) = -\frac{Q_{10}}{C_1} + Ri(0^+) = 0 \Rightarrow i(0^+) = \frac{Q_{10}}{C_1 R} = 25 \text{ A}.$$

Homogeno diferencialno enačbo reši nastavek $Ae^{\lambda t}$, kjer je $\lambda = -1 / RC_{12} = -0,625 \cdot 10^4 \text{ s}^{-1}$. Ko od njega zahtevamo še izpolnitev začetnega pogoja, sledi konstanta $A = 25 \text{ A}$ in rešitev:

$$i(t) = \underline{\underline{25 e^{-0,625 \cdot 10^4 t/s} \text{ A}}}$$
 (Podobna naloga: izpit 11. december 2002, naloga 5.)

5. Prestavno razmerje $n = 40 / 10 = 4$ govori, da je efektivna vrednost harmonične napetosti na sekundarju četrtina tiste na primarni strani, torej 75 V . Moč v bremenu upornosti 5Ω je $(75 \text{ V})^2 / 5 \Omega$ oziroma 1125 W . V 10 minutah se v upor sprosti toplota, ki je $1125 \text{ W} \cdot 600$ s oziroma $\underline{\underline{675 \text{ kJ}}}$.